

manys, o sigui 'menja-cansalada', usat a Venècia a. 1458; ho recullo perquè un manlleu de l'italià és el que ens dóna una explicació d'un hapax del *Decam.* català: «axí ensonjades» (ix, § 2, 516.14f.) on el text de Boccaccio (almenys en la versió vulgata) porta «cosí focose e attente»; ço que ens havia donat maldecaps als filòlegs catalans: a Colon (segois recordo) i a mi mateix; però era inadmissible, ja per la forma, veure-hi un derivat de SOMNIUM o del germanisme francès *soin*, i no lligava en absolut amb el sentit del context; així hi lliga millor, a base de 'lubricades, enseuades', d'on 'actives'.

Xullarca, V. *xurriaca* *Xullat*, V. *sóllera* *Xullau*, naveg. (BDC XII, 74), del gall. i port. *solhado* id. (DECH v, 327a1ss.) (SUELO) *Xuller*, -*lleria*, -*lleta*, V. *xulla* *Xulo*, *xulada*, *xular*, castellanismes, del cast. CHULO *Xum*, *xuma*, V. *xumar* *Xumaia*, -*aima*, V. *xumar* (n. 2) i *xumaina*

XUMAINA, Maresme, jo mateix recordo de jove haver oït algun cop als pescadors de StPolM *šumáina*, per un temps de mar sense vent, però més xafogós que la mera calma *sangrenta*; i trobo que el meu pare també s'havia anotat «es diu que *fa xumaina* quan el temps està en calma, amb senyals de pluja», de boca del pescador més savi en vocabulari, el que ens solia informar: 1927, *Llibre de St. Pol*, inèdit (p. 17). *AlcM* diu que té el mot de Canet i de Pineda, però és només amb el sentit de *xumaia* «seny» (realment veig que ara també ho diuen alguns a St. Pol en aquest sentit).

En el sign. marí, que deu ser l'únic propi, aquest mot local sembla ser una alteració del català antic ALBAINA 'calma blanca', que, passant per **aybáina*, *sum-* (amb la normal contracció *ai* × *ái*) es degué encreuar amb una forma occitano-francesa del radical CAUMARE; cf. FEW II, 538bss., 539a38, b9, b42ss.: oc. *chaumadis* «temps chaud et lourd, qui invite au repos», i anàlogament *chaumado*, *chaumiero*, *chaumarello*, *chaumasso*; o equiparar la *x-* a la del tipus *xardor*, *xivernar*. Cert que també el Lab. porta un *xumayna*, amb mera remissió a *sindèresis*: si hi ha confusió ja deu venir, doncs, de més amunt que *AlcM*; i així com així ha d'haver-hi confusió en grau més o menys gran.

XUMAR, 'beure a morro' i 'traspuar': mot de creació onomatopeica i expressiva. □ 1.ª doc.: «fam.: morrejar; eixir lo líquid molt subtilment per los poros o venes del lloc ahont està contingut, *rezumarse*, *recalarse*», Lab. 1840.

El DAG: «beure a morro, amorrar-se al càntir o al porró; ex.: *no xumis, bacó!* (CpTarr., Segarra, Igualada, Manresa, Sabadell)»; però no és menys usual a Bn̄. i, poc o molt, per tot el Princ.; es trasllada també, com nota el DAG, a 'mamar, xuclar': «posant-se el menut al pit, s'assentà al piló del porxo. Apa, *xuma*, *xuma!*... Aprofita-te'n! Si't vegés lo caganu meu, prou te'n treuria d'una arpada!», Pons Mass. (*Trascant p. l. S.*, 20). «El llicor, a falta de copes, era *xumat* directament de l'ampolla», MrnVayreda; «la blanca llet

de les cabres --- els nens, joganers y atrevits, la *xumavan*, abocant-se als molsuts braguers de les bèsties complacentes», id. (*Sang Nova*, II, § 6, 132).

Pel caràcter afectiu-hipocòric i infantil, es presta per a usos eufemístics relatius als vicis practicats amb els llavis: «un company de classe --- va desviar-lo de ses mòltes: Anà al café, *xumà* puro de tant en quant, un xic per assaborir-lo, un xic per veure la Júlia, l'estanquera, que 'ls hi triava ---», Pons Mass. (*Auca d. l. P.* III, 35). Per 'beure alcohòlic': «*xumar* molt i anar dret, és raret», Camps Merc. (*Folk. Men.* I, 296).

En el fons és la mateixa creació expressiva, i fins onomatopeica, que ha donat lloc a *xumar* per 'traspuar'; que, no essent més que cat. occid. i una mica val. i men., no hi havia gaire raó per posar com a acc. § 1 *AlcM*, per acceptar la teoria bastant arbitrària del REW, 9632, de considerar-lo derivat del cast. ZUMO (al qual el REW atribueix així mateix una etim. errònia); ja el fet que es digui tant *ximar* com *xumar*, i també *xurmar* i *sumar* i *somar*, demostra prou aquest error.

Ximar 'morrejar' l'he sentit bastant des de noi per Girona i Emp.; *AlcM* el troba a PnaVic; i també l'he anotat a l'alta Ribag., en el sentit de 'traspuar, degotar': «en lo Mollaret de la Selva hi *çima* aigua» Bonansa 1957. I en el sentit, afectiu, de 'beure', és sobretot ross.: «vinc de *ximar* un petit veire d'anisseta», Saisset (i *Catal. d. R.*, 254); «i també un dia, *ximant* força copetes entorn d'una taula», AntCayrol (*Cont. Cerd.*, 52); «aneu amb compte, que teniu un veí que *šimà*» Casafabre, «que es van portar bé, dieu? Pobret de vós, si en varen *šimà!*» Conat (1960).

En realitat els grups fònics *šum/šim/šurm-* imiten prou el fresseig propi d'aquestes accions, i també em sembla que psicològicament en susciten les idees; no s'hi oposa el cast. *rezumar* 'traspuar', que al capdavant també deu tenir molt de creació expressiva. «--- la Cova Cambra ---. —Hi ha moltes aranyes formades d'eixa pedra punxenta, que va *xumant* gota a gota, i que té un nom molt anravesst... —Estalactites», Vergés Paulí (*Espurnes* v, 36). «--- Un sac de terrissa trencada, *rexumant* la sanc per molts indrets, sobre la ja reseca», MrnVayreda (*Puny*, I, XXII, 348 (268)).

Čumá continua essent la forma de l'Ebre (*čumá* i *čumadó* «degotissos» Torre de l'Espanyol, 1936), i del Maestr.: «la font ve a *čumá* ---», Boixar, i el substantiu: «l'aigua que xorrave del *čumadó* del cingle» Bel (1961). Més al Sud apareix, però, amb *s-*: «—Hi ha naixement de font a la Sima de la Planissa? —Sí que hi *sumáva* el *áyja*» L'Olleria; sovint tirant més cap a la idea de 'degotar': «li diuen Barranquet del *Sumat* perquè *súma* aigua» Cocentaina. «La Penya Roja *súma* un poc d'aigua» Llíber. O bé 'supurar': «a Vallada els pastors, quan un escurçó ha picat una ovella, la feixen amb la planta *sepello*, perquè la ferida li *súme* traient-li el verí de la picada» Aiello de Malferit (1962); amb una variant *somar* (pastors, BDC XIX, 206).

Ben mirat no és improbable que en la formació del grup estudiat a ENSUMAR hi hagin participat factors de creació expressiva, o almenys és de creure que